

המכון לאסטרטגיה ציונית
THE INSTITUTE FOR ZIONIST STRATEGIES

עדכון לנייר העמדה:

**מגמות דמוגרפיות בארץ ישראל
(1800-2007)**

יעקב פייטלסון

נתונים מעודכנים לדצמבר 2009

פברואר 2010 / שבת תש"ע

המכון לאסטרטגיה ציונית THE INSTITUTE FOR ZIONIST STRATEGIES

המכון לאסטרטגיה ציונית הוא גוף עצמאי הפועל למען שמירת צביונה היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל על פי עקרונות מגילת העצמאות.

המכון פועל לשמירת זכויות האדם במדינת ישראל ברוח עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל.

המכון פועל למען הידוק הקשר בין יהודי התפוצות למדינת ישראל על פי ערכי הציונות.

המכון עוסק בעריכת מחקרים, כתיבת תוכניות והגשתן, הדרכת מנהיגים צעירים, ייזום כינוסים, סמינרים, סיורים ופעילויות אחרות למען חיזוקה של מדינת ישראל כביתו הלאומי של העם היהודי.

The Institute for Zionist Strategies is an independent non-partisan organization dedicated to the preservation of the Jewish and democratic character of the state of Israel, according to the principles of Israel's Declaration of Independence.

The Institute strives to promote human rights within Israel in the spirit of the principles of freedom, justice, integrity, and peace as prescribed by the Jewish Heritage.

The Institute strives to fortify the bond between the Jews in the Diaspora and the state of Israel, according to the values of Zionism.

The Institute engages in research, formulation and advancement of programs, training of young leadership, organization of policy conferences, seminars, and field study missions, and in other activities to strengthen the State of Israel as the National Homeland of the Jewish People.

**העמדות המובעות במסמך זה הינן של המחבר
ואינן מייצגות בהכרח את עמדת המכון**

שדרות לוי אשכול 14, קומה 11 ת.ד. 18157 ירושלים 91181
Levi Eshkol 14, 11th Floor, P.O.B. 18157 Jerusalem 91181
Tel. 1599 555 123; +972 2 532 2250; Fax.+972 2 532 2422

info@izs.org.il; www.izs.org.il

1. התהליכים הדמוגרפיים במדינת ישראל

א. הגידול השנתי של אוכלוסיית אזרחי ישראל

לפי פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס) הגיעה סך האוכלוסייה היהודית בישראל לכ-5,660,000 נפש בסוף שנת 2009¹. בכך עלה גודל האוכלוסייה על החלופה הגבוהה של תחזית הלמ"ס עבור שנת 2010 - 5,654,800 נפש². יחד עם עולים מברית המועצות לשעבר, שלאומיותם לא סווגה, הגיע המספר ל-5,979,000 נפש. נתון זה עובר את החלופה הבינונית של התחזית¹ - 5,953,600 נפש - והוא קטן אך ב-0.6% מהתחזית הגבוהה של הלמ"ס לשנת 2010.

גם אם יעמוד הגידול השנתי של היהודים בשנת 2010 על שיעור זהה לזה של שנת 2008² - 1.6% - עשויה האוכלוסייה להגיע לכדי 5,754,000 נפש, בכ-100,000 נפש יותר מהתחזית הגבוהה, ובכ-142,600 נפש יותר מהתחזית הבינונית של הלמ"ס עבור שנת 2010.

יחד עם העולים, אשר לאומיותם לא סווגה, עשויה אוכלוסיית היהודים להגיע לכ-6,075,000 נפש, כ-60,000 נפש יותר מהתחזית הגבוהה וכ-122,400 נפש יותר מתחזית הבינונית של הלמ"ס לשנת 2010.

לפי נתוני הלמ"ס הגיע מספרם של ערביי ישראל בשנת 2009 לכ-1,526,000 נפש. גם אם הגידול השנתי באוכלוסייה זו, אשר מצטמצם מדי שנה, יעמוד בשנת 2010 על שיעור גידול זהה משנת 2008, דהיינו 2.6%, תמנה האוכלוסייה בסוף שנת 2010 כ-1,565,000 נפש. נתון זה קטן בכ-36,000 נפש מהתחזית הגבוהה (1,601,000 נפש) ובכ-8,500 נפש מהתחזית הנמוכה של הלמ"ס (1,573,500 נפש).

מכאן משתמע כי האוכלוסייה היהודית צומחת במהירות גבוהה יותר מזו שהונחה בתחזית הלמ"ס משנת 2006. לעומתה, גדלה האוכלוסייה הערבית במהירות קטנה יותר מזו שהונחה בחלופה הנמוכה ביותר של תחזית הלמ"ס.

הריבוי הטבעי היהודי, שהיה מיוצב במשך כעשרים שנה, החל לצמוח מחדש וממשיך בכך זו שנה עשירית ברציפות. בנוסף, חזר הגידול במספר העולים יחד עם הגברת זרם הישראלים החוזרים ארצה בתום שהייה ארוכה בחו"ל.

במקביל, נמשכת הירידה בקצב הריבוי הטבעי הערבי, יחד עם גידול משמעותי בהגירתם מארץ ישראל למדינות אחרות.

באם תימשך מגמה דמוגרפית זו, היא עשויה להוביל לגידול הרוב היהודי בארץ ישראל לקראת שנת 2030, ויתכן, אף שקודם לכן.

¹ התחזית הדמוגרפית הבינונית, לדעת מנסחיה, היא בעלת הסבירות הגבוהה ביותר להתקיים.
² במקרים שבהם הנתונים לשנת 2009 טרם פורסמו, מתבסס העדכון על נתוני שנת 2008.

ב. העלייה למדינת ישראל

המשברים הכלכליים והפוליטיים במדינות השונות השפיעו על מצב היהודים בתוכן, והיוו את הסיבה המרכזית להיווצרות גלי העלייה ההמוניים. עוד סייעו לעלייה הצלחותיה של מדינת ישראל בהגנת הארץ ובפיתוח הכלכלה, וגלי העלייה, מצדם, תרמו לפריחה הכלכלית במדינה.

לעומת זאת, הכישלונות במדינה הגבירו את הירידה ממנה והקטינו את מאזן ההגירה היהודית. אולם גם בהתחשב בתקופות המשבר, נותר מאזן ההגירה היהודית חיובי ברוב הזמן מאז קום המדינה, למעט שנים בודדות.

על אף הירידה במספר העולים מברה"מ לשעבר, נותר מאזן ההגירה היהודית חיובי גם בשנים האחרונות, וזאת בזכות גידול בעלייה ממדינות מערב אירופה, ארה"ב ודרום אמריקהⁱⁱⁱ. כך, רק ב-11 החודשים הראשונים של 2009 גדלה העלייה ממדינות אסיה ב-15% וממדינות אירופה - ב-19% כאשר לבריטניה בלבד תרומה של 41% ומארצות האירופאיות של ברה"מ לשעבר - 23%. העלייה מארצות אמריקה גדלה ב-18%, כאשר העלייה מארה"ב גדלה ב-21%, מברזיל ב-19% ומארגנטינה ב-63%.

הפגיעה המשמעותית ביותר בעלייה בתקופה זו, אשר השפיעה על סך מאזן העלייה לישראל, הייתה בגין ירידה של 84% מעולי אתיופיה. אם נתעלם מהנתונים על העלייה מאתיופיה, נמצא כי העלייה מיתר המדינות גדלה ב-11 חודשים הראשונים של 2009 ב-18%, והסתכמה בכ-12,547 נפש. סך הכול עלו ארצה בשנת 2009 כ-14,500 עולים, בכ-6% יותר משנת 2008^{iv}.

הגידול בעלייה התחזק בשל גידול דרמטי בשובם ארצה של ישראלים שירדו מהמדינה בשנים עברו^v. לפי נתוני משרד הקליטה, חזרו ארצה בשנת 2009 10,200 ישראלים לעומת 3,132 בשנת 2008^{vi}. רוב התושבים החוזרים בשנת 2009 הגיעו מארה"ב - 5,427 נפש. 645 ישראלים חזרו מבריטניה הגדולה, 490 - מקנדה, 323 - מצרפת, 252 - מרוסיה ו-174 חזרו מאוקראינה^{vii}.

ג. "המעבר הדמוגרפי" במדינת ישראל

תחילה היהודים ואחריהם הנוצרים, סיימו אתמרבית שלבי "המעבר הדמוגרפי"³ ונכנסו לשלב של התייצבות האוכלוסייה. בשנים האחרונות אנו עדים אפילו לגידול מסוים בריבוי הטבעי של היהודים בארץ, הנחשב לגבוה ביותר בקרב המדינות המפותחות^{viii}.

המוסלמים אזרחי ישראל, נכנסו לשלב "המעבר הדמוגרפי" המתאפיין בירידה מואצת בילודה. הפריין הכולל⁴ של המוסלמים אשר עמד בשיאו על 9.31 ילדים בשנת 1960, ירד ב-59%, לכדי 3.84 ילדים בשנת 2008^{ix}.

גם אצל היהודים ירד הפריין הכולל, אולם ב-28% בלבד - מ-3.64 ילדים בשנת 1955 עד לרמה של 2.53 ילדים בשנת 2001. מאז עלה הפריין הכולל בהתמדה והגיע לרמה של 2.88 ילדים בשנת 2008, גידול של כ-14%, בחזרה לרמה של שנת 1983.

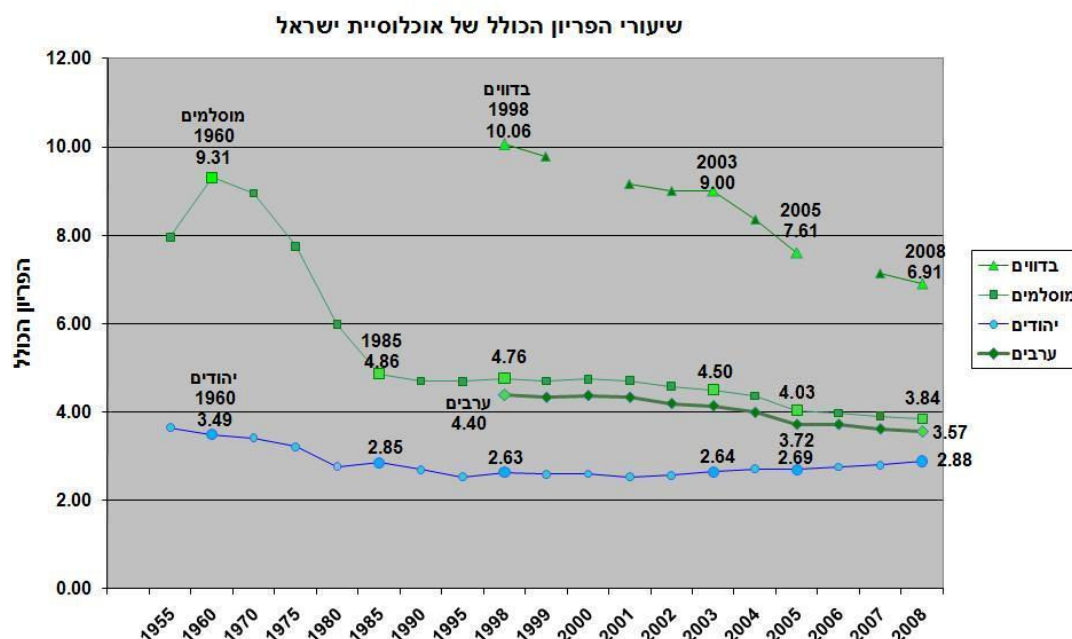
³ מעבר מפריין גבוה ותמותה גבוהה לפריין ותמותה נמוכה.

⁴ ה"פריין הכולל" הוא מספר הילדים הממוצע שאישה צפויה ללדת במהלך חייה.

היהודים, אשר הפריין הכולל שלהם בשנת 1975 עוד היה הנמוך ביותר מכלל האוכלוסייה בישראל, עברו ב-2004 את הנוצרים והדרוזים ומצמצמים מאז במהירות את הפער בין הפריין הכולל שלהם לבין זה של המוסלמים.

ההפרש בין הפריין הכולל של היהודים ושל המוסלמים הצטמצם מ-5.82 ילדים בשנת 1960 לכדי 0.96 ילדים בלבד בשנת 2008, דהיינו פחות מילד אחד. בירושלים השתווה הפריין הכולל של היהודים ושל המוסלמים כבר בשנת 2006 ומאז עומד על כ-3.9 ילדים לאישה.

מגמת הירידה בפריין הכולל של כלל הערבים אזרחי ישראל, אשר החלה בשנות ה-60 של המאה ה-20, ממשיכה ביתר שאת בהתאם לחוקי "המעבר הדמוגרפי".

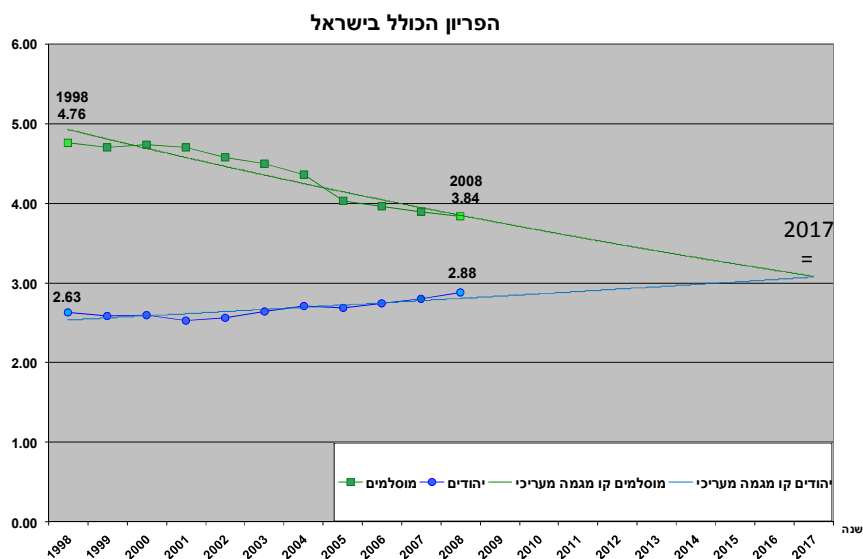

תוך 10 שנים (1998-2008) ירד הפריין הכולל של הערבים בישראל בכ-19%, מ-4.4 ילדים בשנת 1998 לרמה של 3.57 ילדים בשנת 2008, וההפרש בין הפריין הכולל של היהודים ושל הערבים הצטמצם ל-0.69 ילדים בלבד^x.

בירושלים השתווה הפריין הכולל של הערבים והיהודים כבר בשנת 2006 ומאז עומד על 3.9 ילדים לאישה^{xii}.

תופעה זו מצביעה על חזרה לירידה חדה בפריין הכולל של הערבים אזרחי ישראל, ובכך מחזקת את ההנחה כי הם ממשיכים בשלב "הקריסה" של המעבר הדמוגרפי העובר עליהם.

ניתוח ההתפתחות הדמוגרפית בעזרת חישוב מעריכי מצביע כי המשך מגמה זו עשוי להביא לשוויון בפריין הכולל של שתי האוכלוסיות כבר לקראת שנת 2017.

גם ד"ר עוזי רבהון וגלעד מלאך הגיעו בנייר עמדה "מגמות דמוגרפיות בישראל" למסקנה כי "שיעור הפריון היהודי יהיה דומה לשיעור הפריון המוסלמי, שכיום גבוה ממנו ביותר מילד אחד לאישה. לפנינו שינוי מגמה שעשוי להביא בטווח הארוך ליציבות במאזן בין היהודים לערבים במדינת ישראל^{xiii}.

לפי הערכתם, הפריון הכולל של הנשים המוסלמיות (לא כולל מחוז הדרום) עשוי לרדת ל-2.6 ילדים לקראת שנת 2030, ולדעתם הפריון הכולל של הבדווים במחוז הדרום עשוי לרדת ל-5 ילדים באותה התקופה. הפריון הכולל של היהודים, על פי דעתם, יעלה ל-2.9 ילדים עד שנת 2030^{xiv}.

יש לציין כי בשנים האחרונות קיבל תהליך הקריסה בפריון הכולל אצל הבדווים במחוז הדרום תאוצה גבוהה מאוד, וירד מ-10.6 ילדים בשנת 1998 ל-6.91 ילדים בשנת 2008, ירידה של 35% תוך 10 שנים בלבד.

לשם ההשוואה, הפריון הכולל של כלל המוסלמים אזרחי ישראל ירד משיאו בשנת 1960 – 9.31 ילדים ב-35% תוך 20 שנה, עד לרמה של 5.98 ילדים בשנת 1980. מכאן שקצב ירידת הפריון של הבדואים מהיר פי שניים מזה שחוו המוסלמים.

לפי נתוני הלמ"ס ירד הגידול הטבעי השנתי של הבדואים במחוז הדרום מ-6.33% בשנת 2000^{xv} לכדי 4.43% בשנת 2008^{xvi}, דהיינו ירידה של יותר מ-32% תוך 8 שנים בלבד. המשך מגמה זו עשוי להביא לשוויון בין הריבוי הטבעי של הבדווים לזה של היהודים לקראת שנת 2030.

נתונים אלו מוכיחים כי תהליכי המודרניזציה והאורבניזציה המואצים שעברו על הבדואים בנגב בחמשת העשורים האחרונים נותנים את הפירות בשנים האחרונות. הדור החדש של הבדואים הוא משכיל בהרבה, מה שמתבטא בין היתר בגידול מהפכני במספר הנשים הבדואיות שלומדות באקדמיה (ראו בהמשך, תחת "השפעת ההשכלה על הילודה").

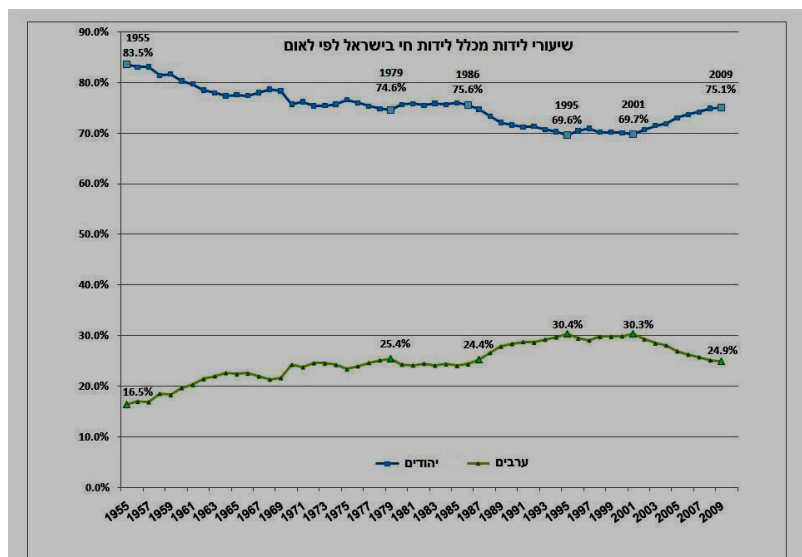
ד. השוואת לידות חי של יהודים וערבים, אזרחי ישראל

הפריון הכולל של האוכלוסייה הוא פועל יוצא של מספר הלידות. השוואת ההתפתחות של לידות חי⁵ באוכלוסייה היהודים והערבית במדינת ישראל משקפת שינויים שחלו אצל שתי האוכלוסיות.

שיעור לידות חי מתוך כלל האוכלוסייה של אזרחי המדינה עמד בשנת 1955 על 83.5% וירד עד 69.6% בשנת 1995. שיעור זה נשאר יציב עד שנת 2001 ומאז שב ועלה עד ל-72.3% (אם נתחשב גם בעולים שאינם מסווגים לפי לאום, הוא עלה אף ל-75.1%) מכלל לידות חי באוכלוסייה בשנת 2009^{xvii6}. בכך חזר שיעור לידות חי אצל היהודים לרמה שהתקיימה 20 שנים קודם לכן, בשנת 1989.

בתוך 9 שנים עלה מספר לידות חי בקרב היהודים ב-25%, מ-91,936 לידות בשנת 2000 ל-114,727 (119,219 לידות יחד עם העולים הלא מסווגים לפי לאום) לידות בשנת 2009.

שיעור לידות חי של הערבים אזרחי ישראל מכלל לידות חי במדינה, עלה ואף כמעט הכפיל את עצמו מ-16.5% בשנת 1955 ועד ל-30.4% בשנת 1995. משנה זו התייצב שיעור לידות חי עד שנת 2001 ואז החל לרדת במהירות. תוך 8 שנים בלבד ירד השיעור בכ-18% עד לשיעור של 24.9% מכלל לידות חי בישראל בשנת 2009, ובכך חזר 30 שנה אחורה, לשיעור שהתקיים בשנת 1978.

באותה תקופת זמן, קטן מספר לידות חי בקרב המוסלמים אזרחי ישראל ב-4%: מ-36,317 לידות בשנת 2001 עד ל-34,909 לידות בשנת 2009. מספר לידות חי בקרב כלל ערביי ישראל בתקופה זאת ירד אף יותר - ב-5% - מ-41,360 לידות בשנת 2001 ל-39,431 לידות בשנת 2009.

תהליך זה תואם את חוקי "המעבר הדמוגרפי", ובצירוף גידול במימדי התמותה הטבעית הצפוי בשנים הקרובות בקרב האוכלוסייה הערבית כתוצאה מהתבגרותה, יש לצפות גם לירידה מהירה בריבוי הטבעי של הערבים אזרחי ישראל.

⁵ לידות של עוברים חיים.

⁶ מחושב לפי נתוני הלמ"ס לתקופה שבין ספטמבר 2008 לאוקטובר 2009.

ה. השפעת ההשכלה על הילודה

"ככל שאישה משכילה יותר, כך פוחת מספר הילדים שיוולדו לה" - כך נכתב בדו"ח שפרסם האו"ם בשנת 1999 על מצב אוכלוסיית העולם^{xviii}.

בשנת 1961 עמד חציון ההשכלה בקרב כלל ערביי ישראל על 1.2 שנות לימוד בלבד. הפריון הכולל של אוכלוסייה זו היה בשיאו באותה שנה ועמד על 9.31 ילדים לאישה.

"עליית רמת החינוך של הנשים בקרב האוכלוסייה הערבית היא מאוד בולטת: בשנת 1961 69% מהנשים הערביות לא למדו בבתי ספר, לעומת 30% מקרב הגברים. בשנת 2002, רק 10% מהנשים (3% אצל הגברים) מעולם לא למדו בבית ספר כלשהו. נתונים של מרכז לפיתוח לימודי הבדואים ליד אוניברסיטת בן גוריון חושפים כי בשנת 1988 הייתה בו רק סטודנטית אחת, בשנת 1995 - רק שש 6 סטודנטיות, אבל מספר זה תפח עד היום לכ- 250 סטודנטיות"^{xix}.

לפי דיווח העמותה לקידום השכלת נשים בדואיות בנגב "אלנוהוד", אם בשנת 1995 הייתה לאוניברסיטת "בן גוריון" בנגב בוגרת בדואית אחת, הרי שבין השנים 1998-2007 עלה משמעותית מספר הנשים הבדואיות בנגב, בוגרות מוסדות להשכלה גבוהה, והגיע ליותר מ-700 נשים. 150 נשים מתוכן היו בוגרות אוניברסיטת "בן גוריון"^{xx}.

בתוך פחות משני דורות בלבד, עלה חציון ההשכלה של הערבים במדינת ישראל פי 10 לכדי 12 שנות לימוד בשנת 2008^{xxi}. בשנת 2008 רק 8.5% מהנשים (2.5% אצל הגברים) לא למדו מעולם בבית ספר כלשהו.

בשנת 2008 למעלה מ-55% מהנשים הערביות כבר היו בעלות השכלה של לפחות 11 שנות לימוד (83% אצל יהודיות) וכ-21% בעלות השכלה תיכונית וגבוהה (48% אצל יהודיות).

בשכבות הגיל 18-44 עמד חציון ההשכלה של הנשים הערביות על 12 שנות לימוד, כאשר 70% מהן היו בעלות השכלה של לפחות 11 שנות לימוד (96% אצל יהודיות) וכ-30% בעלות השכלה תיכונית וגבוהה (57% אצל יהודיות).

המשך השיפור ברמת ההשכלה של הנשים הערביות בישראל מצביע על מגמת התקרבות לרמת ההשכלה של הנשים היהודיות (חציון 12.8) ובהתאם לכך, הן עומדות גם בפני השוויון עם רמת הפריון הכולל של היהודיות בישראל (2.88).

במידה שמגמה זו תימשך, הפריון הכולל של כלל הערבים אזרחי ישראל עשוי להגיע לקראת שנת 2030 לרמה של 2.34 ילדים לאישה - הפריון הכולל שאליו הגיעו הערבים הנוצרים כבר בשנת 2002.

2. התהליכים הדמוגרפיים ביהודה, שומרון וחבל עזה

א. התפתחות הריבוי הטבעי בי"ע

בדו"ח של ד"ר סלים תמרי, הסוציולוג הפלסטיני המוביל, פורסמו תחת הכותרת "הפריון של נשים פלסטיניות: נקודת מבט לאומנית ועובדות חברתיות"^{xxii} המסקנות הבאות:

"...שיעורי הילודה החלו לרדת במזרח ירושלים ובין הפלסטינים החיים בישראל, בשנות ה-70 המוקדמות, ובגדה המערבית ורצועת עזה באמצע שנות ה-70.

- שינויים בשיעור הילודה בין השנים 1967 ו-1987 קשורים בתנאים סוציו-כלכליים, כגון רמת ההשכלה של האם, עבודתה מחוץ לבית ומיקום המגורים של המשפחה. השינויים בפוריות לא היו קשורים בעמדה אידיאולוגית אשר מעודדת פריון גבוה...".

בשנת 1970 65.1% מהנשים הערביות ו-27.8% מהגברים (47.5% מכלל תושבי יהודה ושומרון) לא למדו מעולם בבית ספר. בשנת 2007 רק 7% מתושבי הרשות הפלסטינית (רש"פ) ורק 1% מקרב קבוצת הגיל 15-24 לא ידעו קרוא וכתוב. וכפי שצוין עוד בדצמבר 1986 על ידי פרופ' ג'אנט אבו-לוגהוד (Janet Abu-Lughod): "הפלשתינאים הם כעת 'הקהילה המשכילה ביותר' בעולם הערבי, וההשכלה, כאמור לעיל, היא אחד האמצעים החזקים ביותר נגד הפוריות הגבוהה"^{xxiii}.

לפי התחזית הגבוהה שהוכנה על ידי דמוגרפים של המכון הנורבגי FAFO^{xxiv}, הריבוי הטבעי ביהודה ושומרון עשוי היה לרדת מ-2.7% בשנת 2002 ל-2.6% בשנת 2005, ל-2.3% בשנת 2010 ול-2.1% בשנת 2015. תחזית FAFO עבור חבל עזה הצביעה אף היא על מגמת הירידה מ-3.5% בשנת 2002 ל-3.3% בשנת 2005, ל-2.9% בשנת 2010 ול-2.6% בשנת 2015.

לפי נתוני משרד הבריאות הפלסטיני, תוך 14 שנה בלבד קטן הריבוי הטבעי של ערביי יהודה ושומרון ב-50%, משיא של 4.2% בשנת 1991^{xxv} עד לשיעור של 2.1% בלבד בשנת 2005^{xxvi}. בחבל עזה הירידה בריבוי הטבעי היתה בשיעור של 39%, משיא שעמד על 5.1% בשנת 1991 ועד לשיעור של 3.1% בשנת 2005.

כפי שנוכחנו לדעת, הירידה בריבוי הטבעי ביהודה ושומרון הקדימה למעשה את תחזית FAFO בעשר שנים. בחבל עזה הקדימה הירידה בריבוי הטבעי בפועל את התחזית הנורבגית בחמש שנים.

הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הפלסטינית (למס"פ) הנם על פי רוב מופרזים לעומת נתוני משרד הבריאות הפלסטיני. עם זאת, נאלץ הלמס"פ להודות כי במשך עשר שנים לפחות נמשכת מגמת הירידה בריבוי הטבעי של תושבי הרשות הפלסטינית (הרש"פ).

מתוך הנתונים שפורסמו על ידי הלמס"פ ערב שנת 2010, משתמע כי בעשר השנים האחרונות, 1997-2007, ירד הפריון הכולל של תושבי הרש"פ ב-23%, והוא יורד ב-21% מהר יותר מאשר תהליך דומה שעברו הערבים אזרחי ישראל, באותה התקופה.

אולם בנוסף לתהליך מימוש חוקי "המעבר הדמוגרפי", קיים עוד גורם בעל השפעה חשובה ביותר על התפתחות הדמוגרפית של ערביי יהודה, שומרון וחבל עזה - ההגירה הערבית לחו"ל.

ב. ההגירה הערבית לחו"ל

נתונים של הלמ"ס מראים כי בין 1967 ל-1993 התקיים ביהודה, שומרון וחבל עזה מאזן הגירה שלילי מצטבר של 258,900 נפש^{xxvii}, בממוצע שנתי של 9,958 נפש. שיעור המהגרים, לפיכך, היה שווה ל-14% מכלל האוכלוסייה הערבית ביש"ע בסוף שנת 1993.

לפי נתוני מפקד האוכלוסין של הרש"פ משנת 1997, כפי שהביא אותם פרופסור ג'סטין מק'קרת, המשיך מאזן ההגירה משטחי האוטונומיה הפלסטינית בתקופה 1994-1997 להיות שלילי, ומספר המהגרים גדל עד ל-325,253 נפש^{xxviii}.

לפי נתוני המינהל האזרחי של יהודה ושומרון, היגרו משטחי הרש"פ בין השנים 1994-2007 321,239 נפש^{xxix}, ומדובר בממוצע שנתי של 22,946 נפש.

בשנים 2005-2007 הפכה ההגירה הערבית לסחף, כאשר בתקופה זו היגרו מיהודה ושומרון 125,838 נפש, ומחבל עזה - 26,969 נפש. בסך הכול היגרו משטחי האוטונומיה **תוך שלוש שנים 152,807 נפש, כלומר ממוצע שנתי של 50,936.**

בשנת 2007 לבדה היגרו מיהודה ושומרון 59,861 נפש, אולם כתוצאה מהסגר שהוטל על חבל עזה בעקבות השתלטות החמס עליו, צנחו שיעורי ההגירה הערבית, אשר עמדו בשנת 2005 על 24,915 נפש, ל-507 נפש בלבד בשנת 2006, ול-1,547 נפש בשנת 2007.

במשך 40 שנה (1967-2007), הגיע מאזן ההגירה השלילי מיהודה, שומרון וחבל עזה ל-580,139 נפש, ממוצע שנתי של 14,503 מהגרים.

כפי שכתבה פרופסור ג'נט אבו-לוגהוד: "האוכלוסייה הערבית בתוך פלסטינה לא יכולה לצמוח ללא גבול. הגירה מסוימת, גם ללא הפעלת כוח כדי לגרשם, היא בלתי נמנעת"^{xxx}.

לפי נתוני הסקרים של אוניברסיטאות ביר זית מרמאללה וא-נג'אח משכם, צפויים להגר כ-32% מכל הפלסטינים ו-44% מהצעירים שבהם, אם יעלה בידם^{xxxii xxxi}. סקר דעת קהל שנערך על ידי חברת "ניר איסט קונסלטינג" מרמאללה בחבל עזה הצביע על שיעור גדול עוד יותר - 47% מתושבי הרצועה מעוניינים להגר לחו"ל^{xxxiii}.

במידה ונתרגם שיעורים אלה למספר נפשות נקבל שלמעלה ממליון ערביי יהודה, שומרון וחבל עזה מעוניינים להגר אל מחוץ לארץ.

ב-2 ביולי 2007, בריאיון לעיתון "אשרק אלאווסט", אמר סלאם פיאד, ראש ממשלת החירום הפלסטינית: "כיצד אוכל להתמודד עם בעיה של 40 עד 50 אלף פלסטינים שהיגרו, רבים עוד יותר אשר אינם מהגרים רק מפני שאין ביכולתם. אנו מפסידים בעניין זה..."^{xxxiv}.

אפשר להניח כי בעקבות הגירתם של הצעירים, בעיקר, עשוי גידול האוכלוסייה הערבית ביש"ע להצטמצם במהירות, וכתוצאה מכך שיעור הערבים מכלל האוכלוסייה בארץ ישראל עשוי להתחיל לרדת באופן דרסטי במשך התקופה הקרובה ביותר.

הסרת מכשולים בירוקראטיים מדרכם של צעירים ערבים המוכנים להגר, עשויה להשפיע עוד יותר על שינוי המאזן הדמוגרפי בארץ ישראל לטובת היהודים.

- i הלמ"ס, הודעה לעיתונות מס' 294/2009, 30 לדצמבר 2009
- ii הלמ"ס, שנתון 2006, #57, לוח 2.27: תחזיות אוכלוסייה בישראל לשנים 2010-2025, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, מין וגיל
- iii הופק לאחרונה עבור הירחון הסטטיסטי לישראל מס' 12/2009, ה. תנועות הגירה ותיירות, לוח ה/4- עולים(1), לפי ארץ מגורים אחרונה
- iv הלמ"ס, שנתון 2009, #60, לוח 4.4, עולים(1), לפי תקופת עלייה, ארץ לידה וארץ מגורים אחרונה
- v נייר עמדה "מגמות דמוגרפיות בישראל", ד"ר עוזי רבהון וגלעד מלאך, בעריכת פרופ' רות גביזון. פרק 4. השלכות למדיניות ציבורית. 2. רוב יהודי יציב בישראל. 2.1. הגברת ההגירה היהודית, ע' 43. מרכז מציל"ה. ירושלים, תשס"ט
- vi הלמ"ס, שנתון 2009, #60, לוח 4.1, לוח סיכום כניסות ויציאות (1), לפי סוג אשרה
- vii 2009 -שנת תושבים חוזרים לישראל / " 2009-й – год возвращения израильских граждан ". / 11.12. 2010
<http://news.israelinfo.ru/tribune/31773>
- viii ICBS Yearbook 2006, #57, Marriages, Divorces, Live Births, Deaths, Natural Increase, st 03.01F
- ix הלמ"ס, שנתון 2009, #60, לוח 3.12, לידות חי, פטירות ופטירות תינוקות, לפי צורת יישוב (1), קבוצת אוכלוסייה ודת
- x הלמ"ס, הודעה לעיתונות 215/2007, דפוסי פריון בישראל בשנת 2006, 5 בנובמבר 2007, לוח מס' 3: סיכום מדדי פריון בישראל לפי דת בשנים 1996, 2000, 2006
- xi הלמ"ס, שנתון 2009, מס' 60, לוח 3.12 לידות חי, פטירות ופטירות תינוקות, לפי צורת יישוב(1), קבוצת אוכלוסייה ודת
- xii ICBS, Press Release 215/2007, Fertility Patterns in Israel in 2006, 5 November 2007, Table 3:
Summary indices of Fertility in Israel by Religion in years 1996, 2000, 2006
- xiii "מגמות דמוגרפיות בישראל", ד"ר עוזי רבהון וגלעד מלאך, בעריכת פרופ' רות גביזון, תקציר מנהלים, פרק שלישי, תחזיות אוכלוסייה, 2005-2030, ע' 9
- xiv "מגמות דמוגרפיות בישראל", ד"ר עוזי רבהון וגלעד מלאך, פרק שלישי, תחזיות אוכלוסייה, 2005-2030, 3. חלופה "חדשה", לוח 2ג: שיעור הפריון לפי קבוצות, על פי התחזית ה"חדשה", 2005 ו-2030, ע' 36, מרכז מציל"ה, ירושלים
- xv הלמ"ס, שנתון 2001, #52, לוח 2.05 מקורות גידול האוכלוסייה, לפי מחוז, אזור, קבוצת אוכלוסייה ודת
- xvi הלמ"ס, שנתון 2009, #60, לוח 2.06 אוכלוסייה, לפי מחוז, נפה ודת
- xvii הופק לאחרונה עבור הירחון הסטטיסטי לישראל מס' 12/2009 ג. תנועה טבעית לוח ג/1 לידות חי לפי קבוצת אוכלוסייה ודת האם
- xviii "UNFPA, State of World Population 1999. Six Billion: A Time for Choicess" Chapter 2, "Population Change and People's Choices," p. 27.
- xix Final Report, Evaluation of the Female Bedouin Student Scholarship Program of the Center for Bedouin Studies and Development Ben-Gurion University of the Negev, *The Education of Bedouin Women*, p. 5-6. Submitted by Dr. Khaled Abu 'Asbeh Amira Karakra, Beer-Sheva, April 2006
- xx אלנוהוד העמותה לקידום השכלת נשים בדואיות בנגב
<http://ivolunteer.org.il/Index.asp?ArticleID=4436&CategoryID=647&Page=1>
- xxi הלמ"ס, שנתון 2009, #60, לוח 8.64, בני 15 ומעלה, לפי קבוצת אוכלוסייה, שנות לימוד, גיל ומין
- xxii Tamari, S. "The Fertility of Palestinian Woman: Nationalistic View and Social Fact," *Woman's Issues Journal* 1991; 1: 155-183. In Arabic only, "Archive of Public Health Research,"
http://www.hdip.org/health%20resources/health_resourcespage.htm
- xxiii "The Demographic War for Palestine, The Bottom Line," by: Janet Abu-Lughod, December –1986,
The Link – Volume 19, Issue 5
- xxiv FAFO 2004, report #433, "The Future Size of the Palestinian Population of the West Bank and Gaza

-
- Strip", p. 18, by Kristin Dalen and Jon Pedersen,
www.fafo.no/english/pub/Emner/mideast.htm
- ^{xxv} ICBS 1996, #47, Population, Population estimates and sources of its growth, st. 27.1
- ^{xxvi} The Ministry of Health Palestinian Authority, Population and Demography, Health status in Palestine 2005, October 2006, Annual Report 2005, Chapter 1, Demography and Population,
1.2.9 Population Natural Increase, p. 4., 15_01_2007
http://www.moh.gov.ps/pdf/1_Demography.pdf
- ^{xxvii} ICBS 1997, #48, st. 27.1 Population estimates and sources of its growth, Migration Balance
- ^{xxviii} Justin McCarthy, Palestine's Population During The Ottoman And The British Mandate Periods,
Total Population: Palestinians in the World. Posted on September-8-2001
<http://www.palestineremembered.com/Acre/Palestine-Remembered/Story559.html>
- ^{xxix} הנתונים סופקו על ידי סא"ל שרון ביטון, קצין אג"מ מנהל אזרחי יו"ש, ב-6 לדצמבר 2008 בתשובה לשאלות שנמסרו לו בעקבות הפגישה אשר התקיימה בהשתתפותם של יורם אטינגר, מיכאל ווייס ויעקב פייטלסון
- ^{xxx} "The Demographic War For Palestine", by Janet Abu-Lughod, The Link, Vol. 19, No. 5, 12/1986
- ^{xxxi} Mark MacKinnon, "Heavy-hearted Palestinians taking their chances abroad",
<http://www.theglobeandmail.com/international/africa-mideast>, Posted on 20/11/06
- ^{xxxii} Yousef Alhelou, Bleak reality in Gaza gives rise to dreams of emigration. The emigration dream,
4 May 2007. <http://electronicintifada.net/v2/article6862.shtml>
- ^{xxxiii} חגי הוברמן, "סקר ברצועה: כמחצית מבקשים לעזוב", 05/10/07
<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/167201>
- ^{xxxiv} דלית הלוי, "הרש"פ מודה: עשרות אלפי פלשתינים היגרו", ערוץ 7, 02/07/07
<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/164272>